

constructivist framework. Constructivist Learning Environments: Case Studies in Instructional Design. New Jersey: Educational Technology Publications, 135–148.

10. Agile_software_development (2015). Wikipedia. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Agile_software_development

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Корнещук В. В.
Дата надходження рукопису 20.01.2016*

Galchonkov Oleg, PhD, associate professor, Department of Information Systems, Institute of Computer Systems, Odessa National Polytechnic University, Shevchenko ave., 1, Odessa, Ukraine, 65069
E-mail: o.n.galchenkov@gmail.com

Nevrev Alexander, PhD, associate professor, Department of Information Systems, Institute of Computer Systems, Odessa National Polytechnic University, Shevchenko ave., 1, Odessa, Ukraine, 65069
E-mail: a.i.nevrev@gmail.com

Loziienko Natalia, Leading Specialist, Department of Marketing and Innovation Policy, Odessa National Polytechnic University, Shevchenko ave., 1, Odessa, Ukraine, 65069
E-mail: lebednatalya@gmail.com

УДК 37.015.31:7-053.5]:821.161.2-92

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.60901

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА (НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ ЗМІСТУ РУБРИК ДИТЯЧОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ)

© О. А. Жукова, В. Ф. Стратілат

У статті дитячу публіцистику представлено як засіб, що має вагомий вплив на формування і розвиток творчих здібностей вихованців. Із загалу українських періодичних видань авторами виділено дитячі журнали, що сприяють творчому розвитку молодших школярів. Дано аналіз змісту завдань творчих рубрик періодичних дитячих видань, які за допомогою засобів образотворчого мистецтва сприяють формуванню та розвитку в них емоційно-естетичного досвіду, культури почуттів, позитивного ставлення до дійсності, творчої активності

Ключові слова: дитяча публіцистика, образотворче мистецтво, креативне мислення, творча активність, творча самостійність, творчі здібності

In the article was considered the problem of development of child creative abilities by means of fine art. There were singled out the forms of its study, the special attention was paid to the independent activity of child in carrying out creative tasks contained in the rubrics of modern children journalism.

With the help of methods of qualitative and quantitative analysis, systematization, typologization, periodization of informative sources from Ukrainian periodical issues there were singled out children journals that favor the creative development of junior schoolchildren.

There was presented an analysis of content of creative task rubrics in periodical children issues: «Barvinok», «Bogdan», «Veselochka», «Djmil», «Givoj rodnichok», «Kolosok», «Luchik», «Parostok», «Piznajko», «Jablunka». There were defined the types of work carried out by children. There was outlined the character of creative tasks.

There was made conclusion that the tasks of creative rubrics of children periodical issues stimulate the manifestation of creative potential of junior schoolchildren and also have a positive influence on the process of formation and development of their specific personal qualities (purposefulness, persistence, quick-wittedness and inventiveness, confidence, reasonableness and validity of activities)

Keywords: children journalism, fine art, creative thinking, creative activity, creative independence, creative abilities

1. Вступ

Виховання дитини в умовах сучасного соціуму має тісний зв'язок із розвитком у неї потреби у творчості. Підґрунтям творчого ставлення молодших школярів до виконання будь-якої суспільно-корисної справи є наявність сформованих особистісних якостей,

серед яких чільне місце займають: допитливість; ініціативність; жвавість й швидкість сприйняття інформації та генерації ідей; увага; багата уява; креативність; здатність до прийняття власних оригінальних рішень. За їх допомогою дитина намагається зрозуміти навколишній світ та пояснити ті чи інші явища, з яки-

ми зітхається в процесі різноманітної діяльності, перетворює дійсність, робить її більш цікавою та захоплюючою. Отже, завдання педагога і батьків полягає у збереженні та розвитку творчих можливостей дитини, спонуканні її до самостійності, активної зміни навколишнього світу і себе в ньому.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Творчі здібності дитини є вагомим складником особистісного зростання. Питанням їхнього формування та розвитку було приділено значну увагу в працях Д. Б. Богоявленської [1, 2], Л. С. Виготського [3, 4], Ю. М. Кулюткіна [5], Г. С. Сухобської [5], С. Л. Рубінштейна [6], Я. О. Пономарьова [7] та ін.

Різні аспекти цієї проблеми висвітлювались у дослідженнях вітчизняних учених, зокрема: Р. Х. Вайноли (формування творчої особистості школяра) [8, 9]; О. Н. Лука (теоретичні основи виявлення творчих здібностей, питання психології творчості, мислення і творчість) [10–12]; В. О. Моляко (психологічна теорія творчості, дослідження творчих перцептивних процесів, вихідні передумови побудови концепції творчого сприйняття) [13–16]; О. Л. Музики (розвиток здібностей та обдарованості, особливості взаємодії вікових, соціально-психологічних і суб'єктно-ціннісних чинників у розвитку творчо обдарованої особистості) [17]; С. О. Сисоєвої (соціальні, психологічні та педагогічні підходи до визначення творчої особистості, педагогіка творчості) [18, 19] та ін.

Вагомий внесок у розробку питань розвитку творчості молодших школярів зробили й такі українські науковці: Н. І. Бойко [20], І. С. Волощук [21], М. Коновальчук [22], О. Я. Савченко [23] та ін. Важливими для дослідження є праці С. Банькової [24], Т. М. Позняк [25], С. І. Сафарян [26], І. Січко [27], в яких висвітлено окремі аспекти проблеми творчого розвитку дитини.

В основу ідеї, що об'єднує роботи зазначених авторів, покладено думку про те, що процеси навчання і виховання дітей слід звести на рівень творчого процесу.

Своєрідний поштовх розвитку творчості дає дитяча публіцистика. Серед праць вітчизняних дослідників, які вивчали її вплив на розвиток особистості, слід акцентувати увагу на дослідженнях Ю. В. Стадницької [28], О. В. Кочегарової [29] та Ю. В. Бондаренко [30]. В них чітко визначено медіапсихологічні проблеми, роль та значення сучасних дитячих видань в медіа просторі України.

В контексті теми нашого дослідження особливого значення набувають праці Т. С. Давидченко [31, 32], в яких зазначено структурно-функціональні особливості сучасної преси для дітей в Україні, дано класифікацію дитячих періодичних видань нашої країни, вивчено потреби та зацікавлення дитини.

Увага дослідників спрямована на змістове наповнення сучасних дитячих журналів (А. О. Бессараб [33], Л. М. Круль та Н. М. Благун [34]), а також на розвиток мовленнєвої творчості школярів засобами дитячої періодики (О. Провоторов [35]).

Згідно з нашими поглядами, на особливу увагу заслуговують періодичні видання для молодших школярів, в яких спеціально відведено рубрику, присвячену образотворчому мистецтву. Мистецтво являє собою одну з форм духовної культури людства, що має вагомий вплив на розвиток творчих здібностей дитини, розширює світогляд вихованців, спонукає їх до праці, виховує сумлінне ставлення до роботи.

3. Мета дослідження.

Вивчення та аналіз літератури з зазначеної теми показав, що проблема розвитку творчих здібностей дитини засобами образотворчого мистецтва через розв'язання завдань, що містяться у сучасних дитячих періодичних виданнях, досліджено недостатньо. Отже, мета нашого дослідження полягає в тому, щоб:

1) представити дитячу публіцистику як своєрідний засіб, що має певний вплив на формування і розвиток творчих здібностей вихованців;

2) виділити з числа вітчизняних періодичних видань дитячі журнали, що сприяють творчому розвитку молодших школярів;

3) проаналізувати зміст рубрик періодичних дитячих видань, що через засоби образотворчого мистецтва сприяють формуванню й розвитку в учнів емоційно-естетичного досвіду, культури почуттів, позитивного ставлення до дійсності, а також специфічних особистісних якостей та творчих потенцій.

4. Методи дослідження.

Для проведення наукового аналізу теми даного дослідження було використано наступні методи:

– систематизації – всю сукупність використаних джерел було класифіковано і створено базу даних (дитячі журнали «Барвінок», «Богдан», «Веселочка», «Джміль», «Живий родничок», «Колосок», «Лучик», «Паросток», «Пізнайко», «Яблунька»);

– типологізації – цей метод було застосовано з метою виділення рубрик, що відповідають певному виду творчої діяльності молодших школярів;

– аналізу – завдяки цьому методу було досліджено зміст рубрик дитячої публіцистики, що має вагомий вплив на розвиток творчості дитини;

– періодизації – для з'ясування розвитку творчих рубрик дитячих періодичних видань у часі в період з 1991 р. по 2015 р.;

– якісний та кількісний – за допомогою цих методів було виділено спектр знань, умінь і навичок, які вихованці набувають в ході виконання творчих завдань, що містяться у рубриках дитячої періодики;

– узагальнення – дозволило зробити акцент на різних техніках виконання дітьми творчих завдань.

5. Аналіз змісту творчих рубрик дитячої публіцистики

Образотворче мистецтво є одним із найважливіших чинників, що мають вплив на творчий розвиток особистості. Являючи собою одну з форм пізнання та перетворення дійсності, воно:

– віднесено до розділу пластичних мистецтв, що об'єднує живопис, скульптуру, графіку, фотомистецтво;

– відтворює об'єктивно існуючі властивості реального світу: об'єм, колір, просторовість, матеріальну форму предмета, світлоповітряне середовище тощо;

– зображує не тільки те, що доступне безпосередньому зоровому сприйняттю, а й передає розвиток подій у часі, певну фабулу, розгорнуту розповідь;

– створює реальну картину життя людини і природи, а іноді і наочно втілює неіснуючі в реальності образи, які є наслідком людської фантазії;

– розкриває духовний склад людини, її психологію;

– є фактором формування громадянської свідомості [36].

Серед форм вивчення образотворчого мистецтва слід виділити: уроки в школі, заняття у гуртках, самостійні заняття. Саме під час самостійних занять корисними для молодших школярів можуть бути поради, які містить в собі дитяча публіцистика.

В періодичних виданнях для молодших школярів спеціально відведено рубрику, присвячену образотворчому мистецтву. Автори цих рубрик в кожному номері надають консультації та матеріал для майстер класів, що являють собою цикл занять із вдосконалення творчої майстерності в будь-якій галузі мистецтва.

Аналіз рубрик дитячої періодики показав, що в процесі розв'язування творчих завдань, що мають репродуктивний та творчий характер, діти виконують різні види робіт: за зразком, з натури, з пам'яті, за уявою на площині та в об'ємі [37]. Вони навчаються сприймати форму, текстуру, колір, композиційний задум реалізації результату завдання, набувають уміння та навички свідомого вибору та творчого використання матеріалів та технік у власній діяльності [38]. Їх спектр визначається умовами виконання завдань і є достатньо широким: кляксографія, набризок, монотипія, моно(аква)типія, паперопластика, розпис, витинання, штампування, графографія, гризайль, колаж, орігамі, аплікація, ліплення, графіка, живопис та змішані техніки [39].

Знайомство молодших школярів із засобами композиційної організації площини та об'єму, а також з цікавими ідеями використання звичайних речей, що оточують їх у повсякденній дійсності, зумовлюють свідомий вибір ними графічних, живописних та інших матеріалів (звичайної та воскової крейди; пастелі; гуаші й акварельних фарб; туші; фломастерів; кулькових та гелевих ручок; кольорових олівців; білого, кольорового й тонованого паперу; природних матеріалів; пластиліну; солоного тіста й ін.) [40].

За допомогою завдань творчих рубрик дитячої періодики молодші школярі розвивають: пам'ять, увагу, образне й аналітичне мислення, сенсорний досвід, почуття кольору й ритму, дрібну моторику, кмітливість, терпіння, навички дослідницької поведінки, спостереження дійсності, створення власних композицій [41].

Аналіз рубрик дитячих журналів показав, що значну увагу відведено такому виду образотворчого мистецтва, як малювання, що передбачає зображення

вихованцями природних явищ [42], рослин [43], тварин [44], казкових героїв [45]. Крім пропозиції молодшим школярам зробити звичайний малюнок, на сторінках журналів надано уроки з різних технік створення зображення на папері (графічний пейзаж [46], малювання мазками [47], техніка графографії [48], петриківський розпис [49], фактурне малювання [50], малювання пальцями [51], зубною щіткою [52]) та на тканині (батик [53]). За допомогою рисунку у дитини розвиваються увага, образне мислення, естетичне сприйняття, відчуття кольору, ритму, терпіння, сумлінне ставлення до роботи, акуратність, прагнення завершувати розпочате. Створення власних картин молодшими школярами сприяє формуванню в них креативності, уяви та художнього смаку, прояву вмінь вибудовувати та створювати композицію, komponувати на площині, узгоджувати зображення з форматом й ін.

Не менш популярним видом мистецтва, представленим на сторінках дитячих журналів, є робота з папером. Серед видів робіт, що пропонуються дітям для виконання, цікавість та інтерес викликають створення: орігамі [54]; листівок [55] й різних іграшок [56] за допомогою клею та ножиць; витинанок [57]; аплікацій [58]; ялинкових прикрас [59]; об'ємного, яскравого календарю [60]; паперових іграшок для лялькового театру [61]; власної книжечки [62]; паперових квітів [63]. Привабливою для дітей є робота в техніці квілінг [64].

Під час роботи з папером, клеєм, ножицями дитина розвиває не лише уяву, креативне мислення, естетичне сприйняття, а й технічні навички, дрібну моторику, отримує певний сенсорний досвід. Тому, залучення школяра до такої роботи є важливим етапом для його подальшого формування.

Окремо слід виділити роботу з природними матеріалами (хвоя, шишки, каштани, насіння, солома, листя, берест, горіхи, шкаралупа яєць, луска, овочі, фрукти та ін.). Серед видів робіт: створення картин-панно [65], іграшок [66], сувенірів [67], композицій за різною тематикою [68], новорічних прикрас [69]. Певний акцент у дитячих журналах зроблено на завданнях, що пропонують вихованцям виготовлення естетичних виробів, іграшок, корисних речей з підручних матеріалів: фоторамки [70], підставки під ручки та олівці [71] та ін. Їх виконання розвиває у молодших школярів фантазію та винахідливість. Зосереджено увагу й на роботі молодших школярів із конкретно зазначеними промисловими та природними матеріалами. З них дитині запропоновано змайструвати будь-яку річ, що може бути корисною для домашніх або диких тварин, птахів. Їх виготовлення розширює уяву вихованців про оточуюче середовище та формує спектр їхніх почуттів. Так, наприклад, майстрування шпаківні [72] сприяє не тільки закріпленню та примноженню знань про пропорції та масштаб, матеріали та їхню текстуру, а й розвиває у молодших школярів почуття відповідальності за навколишній світ, дбайливого ставлення до природи та її мешканців.

Усвідомленню духовних і культурних надбань українського народу, утвердженню в свідомості і

почуттях дитини цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого нашої країни, сприяє створення дитиною писанок або крашанок [73]. Різноманітні за своїми символічними малюнками та візерунками, вони сприяють розумінню молодшими школярами глибини мудрості українського народу. Нанесення символів та розпис писанок не тільки знайомить вихованців із засобами художньої виразності, багатством форм та барв в навколишньому світі, а й виховує у дітей почуття патріотизму й любові до рідного краю.

Окрім набуття навичок розпису писанок і виготовлення крашанок, на сторінках дитячої періодики молодші школярі знайомляться ще з однією з найдавніших гілок українського народного мистецтва – вишивкою. Як один із найпоширеніших видів ручної праці, вишивка [74], а також виготовлення виробів із бісеру [75] добре розвивають пам'ять, увагу, естетичне сприйняття вихованців. Плетіння [76], ліплення [77], шиття [78] знайомлять дитину з композиційними засобами досягнення художньої виразності й сприяють розвитку у них моторики дрібних м'язів пальців і кистей рук.

Формуванню естетичного смаку, уяви, креативності молодших школярів сприяють і завдання кулінарних рубрик дитячих журналів, що спонукають вихованців до створення цікавих за дизайном зовнішнього вигляду бутербродів [79], закусок [80], десертів [81].

Творчі рубрики природничих журналів пропонують дитині створити схему ДНК людини [82], або макет, який би діяв, як справжні легені людини [83]. Завдання цієї частини журналів спрямовані на отримання молодшими школярами цікавої інформації щодо анатомії тіла людини й визначення функцій її органів.

В цілому, різноманітні види робіт, передбачені творчими розділами дитячої періодики, спрямовані на формування естетично-мистецької, зображувально-моторної, творчо-діяльної складових образотворчої культури молодших школярів, розвиток та удосконалення їх природних нахилів та здібностей. Подібні цілі та завдання відображено у програмах з мистецтва та образотворчого мистецтва для загальноосвітніх навчальних закладів [84, 85].

6. Результати досліджень.

За допомогою образотворчого мистецтва дитина починає вивчати світ не тільки теоретично (через опанування текстів книг та шкільних підручників), а й вчиться екстраполювати власні знання на предметну діяльність, внаслідок чого знання стає не набором інформації, а частиною її свідомості.

Практичне застосування знань під час виконання певних завдань дозволяє формувати у молодших школярів широкий спектр навичок та умінь: абстрактно мислити, аналізувати й синтезувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення, бути критичними та самокритичними, адаптуватися до нових

ситуацій, автономно працювати, оцінювати якість виконаної роботи.

Виконання дітьми низки завдань творчих рубрик дає їм змогу продемонструвати динамічну єдність набутих теоретичних та фактологічних знань, умінь, навичок, здатностей.

7. Висновки

Все, зазначене вище, дає підстави зробити висновки про те, що:

1) дитяча публіцистика є дієвим засобом, що має прямий, непрямий, підсвідомий, але завжди позитивний вплив на процеси формування і розвитку творчих здібностей дитини;

2) вона виступає як допоміжний засіб, що, з одного боку, сприяє вивченню образотворчого мистецтва, а з іншого - стимулює прояв творчої активності молодших школярів, розвиває креативне мислення, сприяє прояву індивідуальності;

3) через виконання творчих завдань у дітей розвиваються специфічні особистісні якості: цілеспрямованість (бажання досягти мети, поставленої у завданні); настирливість, як сукупність дій дитини, спрямованих на отримання певного результату, що має продемонструвати схожість або несхожість із взірцем; кмітливість та винахідливість (спроба замінити запропонований матеріал таким, що є в наявності у дитини); упевненість, обґрунтованість і доказовість дій (наприклад, у виборі у виборі матеріалів і технік виконання завдання);

4) величезний культурний і дидактичний потенціал завдань творчих рубрик дитячих журналів формує і розвиває у вихованців здатність розуміти, сприймати, спостерігати, усвідомлювати, давати оцінку, інтеріоризувати, інтерпретувати, створювати нове на основі запропонованого і власної фантазії та уяви, втілювати власні почуття і думки у практичній діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо у більш детальному розгляді можливостей використання потенціалу творчих завдань дитячої періодики для формування і розвитку особистісної, інтелектуальної, соціальної креативності дитини.

Література

1. Богоявленская, Д. Б. Психология творческих способностей [Текст]: уч. пос. / Д. Б. Богоявленская. – М.: «Академия», 2002. – 320 с.
2. Богоявленская, Д. Б. Пути к творчеству [Текст] / Д. Б. Богоявленская. – М.: Знание, 1981. – 96 с.
3. Выготский, Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте [Текст] / Л. С. Выготский. – СПб.: Союз, 1997. – 96 с.
4. Выготский, Л. С. Собрание сочинений. Т. 3 [Текст] / Л. С. Выготский; под ред. А. М. Матюшкина. – Проблемы развития психики. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
5. Кулюткин, Ю. Н. Развитие творческого мышления школьников [Текст] / Ю. Н. Кулюткин, Г. С. Сухобская. – Л.: Изд-во Ленингр. гос. ун-та, 1967. – 146 с.
6. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии [Текст] / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2000. – 712 с.

7. Пономарев, Я. А. Психология творчества [Текст] / Я. А. Пономарев. – М.: Наука, 1976. – 303 с.
8. Сисоєва, С. О. Творчі можливості учнів та оцінка рівня їх сформованості [Текст]: метод. рек. / С. О. Сисоєва, Р. Х. Вайнола; Ін-т систем. дослідж. освіти. – К.: ІСДО, 1993. – 20 с.
9. Сисоєва, С. О. Проблема формування творчої особистості школяра [Текст]: сб. науч. тр. / С. О. Сисоєва, Р. Х. Вайнола; Запороз. облас. ін-т удосконалення учителів // Педагогическое творчество: теоретические аспекты. – Запорожье, 1994. – С. 33–39.
10. Лук, А. Н. Мышление и творчество [Текст] / А. Н. Лук. – М.: Политиздат, 1976. – 144 с.
11. Лук, А. Н. Психология творчества [Текст] / А. Н. Лук; отв. ред. В. А. Лекторский; АН СССР. – М.: Наука, 1978. – 128 с.
12. Лук, А. Н. Теоретические основы выявления творческих способностей [Текст] / А. Н. Лук. – М.: ИНИОН, 1979. – 37 с.
13. Моляко, В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень [Текст] / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир: Рута, 2006. – 320 с.
14. Моляко, В. О. Психологічна готовність до творчої праці [Текст] / В. О. Моляко. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
15. Моляко, В. А. Исходные предпосылки построения концепции творческого восприятия. Ч. 2 [Текст] / В. А. Моляко; отв. ред. А. Л. Журавлев, В. А. Кольцова. – Развитие психологии в системе комплексного человекознания. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2012. – С. 573–576.
16. Моляко, В. О. Психологічне дослідження творчих перцептивних процесів на різних вікових рівнях [Текст]: монографія / В. О. Моляко та ін.; за ред. В. О. Моляко; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Кіровоград: Імекс, 2012. – 209 с.
17. Музика, О. Л. Стратегіально-ціннісна організація свідомості творчо обдарованої особистості [Текст] / О. Л. Музика; за заг. ред. В. О. Моляко. – Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко. – К.: «Освіта України», 2008. – С. 458–500.
18. Сисоєва, С. О. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих можливостей учнів [Текст] / С. О. Сисоєва // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 1998. – № 5. – С. 166–177.
19. Сисоєва, С. О. Соціальні, психологічні та педагогічні підходи до визначення творчої особистості [Текст]: монографія / С. О. Сисоєва; керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 28–62.
20. Бойко, Н. І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами образотворчого мистецтва [Текст] / Н. І. Бойко // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 4 (44). – С. 117–121.
21. Волошук, І. С. Методи розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку [Текст] / І. С. Волошук // Рідна школа. – 2008. – № 6. – С. 29–37.
22. Коновальчук, М. Розвиток творчості молодших школярів: система літературних завдань [Текст] / М. Коновальчук. – К.: Шкільний світ, 2010. – 120 с.
23. Савченко, О. Я. Розвивай свої здібності [Текст]: навч. пос. / О. Я. Савченко. – 2-ге вид. – К.: Освіта, 1998. – 160 с.
24. Банькова, С. Проблеми навчання і виховання творчої соціально активної особистості: діяльнісний підхід до творчих здібностей дитини [Текст] / С. Банькова // Завуч. – 2009. – № 23–24. – С. 41.
25. Позняк, Т. М. Розвиток креативних здібностей особистості [Текст] / Т. М. Позняк // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Психологічні науки. – 2013. – Вип. 114. – С. 161–166.
26. Сафарян, С. І. Психолого-педагогічні особливості формування творчих здібностей школярів [Текст] / С. І. Сафарян // Освітологічний дискурс. – 2010. – № 2. – С. 13–25.
27. Січко, І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у педагогічній системі В. О. Сухомлинського [Текст] / І. Січко // Наукові записки. Сер.: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 123 (1). – С. 286–289.
28. Стадницька, Ю. В. Дитяча публіцистика як об'єкт дослідження [Текст] / Ю. В. Стадницька // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2006. – № 3 (87). – С. 20–24.
29. Кочегарова, О. В. Дитячі видання в медіа просторі України [Текст] / О. В. Кочегарова // Ученые записки Таврич. нац. ун-та. Сер. Филология. Социальная коммуникация. – 2008. – Т. 21 (60). – С. 61–64.
30. Бондаренко, Ю. В. Медіапсихологічні проблеми сучасних дитячих періодичних видань [Текст] / Ю. В. Бондаренко // Науковий вісник Волинського національного університета імені Лесі Українки. Серія "Філологічні науки". – 2010. – № 21. – С. 208–210.
31. Давидченко, Т. С. Аудиторія дитячої преси: вивчення потреб та зацікавлень дитини [Текст] / Т. С. Давидченко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2009. – Т. 35. – С. 87–92.
32. Давидченко, Т. С. Типологічна класифікація дитячих періодичних видань в Україні [Текст] / Т. С. Давидченко // Інформаційне суспільство. – 2007. – Вип. 6. – С. 24–27.
33. Бессараб, А. О. Зміст і форма сучасного дитячого журналу [Текст] / А. О. Бессараб // Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. – 2008. – № 3. – С. 103–108.
34. Круль, Л. М. Загальний огляд сучасної української дитячої періодики (жанрово-тематичне розмаїття) [Текст]: зб. наук. пр. / Л. М. Круль, Н. М. Благун // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство. – 2009. – Вип. XX. – С. 402–411.
35. Провоторов, О. Дитяча періодика України як засіб розвитку мовленнєвої творчості школярів [Текст] / О. Провоторов // Початкова школа. – 2007. – № 6. – С. 55–59.
36. Українська радянська енциклопедія. Т. 7 [Текст] / за ред. М. Бажана. – Мікроклін – Олеум. – К.: Головна редакція УРЕ, 1982. – 526 с.
37. Джміль [Текст]. – 2015. – № 2. – 25 с.
38. Джміль [Текст]. – 2015. – № 4. – 27 с.
39. Джміль [Текст]. – 2015. – № 1. – 25 с.
40. Богдан [Текст]. – 2012. – № 1. – С. 12.
41. Яблунька [Текст]. – 2013. – № 1. – С. 12.
42. Горы [Текст]. – Богдан. – 2012. – № 2. – С. 6.
43. Листья жёлтые над городом кружатся [Текст]. – Богдан. – 2013. – № 10. – С. 6.
44. Рисуем зайца [Текст]. – Богдан. – 2012. – № 8. – С. 6.
45. Рисуем сказочных героев [Текст]. – Богдан. – 2013. – № 9. – С. 6.
46. Графические пейзажи [Текст]. – Богдан. – 2012. – № 11. – С. 6.
47. Рисуем мазками [Текст]. – Богдан. – 2008. – № 6. – С. 8.
48. Графогрфия [Текст]. – Богдан. – 2012. – № 3. – С. 6.
49. Сірченко, Л. Петриківські півні [Текст] / Л. Сірченко // Джміль. – 2008. – № 2, Вип. 46. – С. 24.

50. Терещенко, О. Секрети фактурного малювання [Текст] / О. Терещенко // Джміль. – 2010. – № 2, Вип. 54. – С. 7–9.
51. Шульга, Л. Пальчиковий живопис [Текст] / Л. Шульга // Джміль. – 2013. – № 2, Вип. 58. – С. 10–12.
52. Шульга, Л. Зимові казки від зубної щітки [Текст] / Л. Шульга // Джміль. – 2013. – № 4, Вип. 60. – С. 10–12.
53. Терещенко, О. Літо красне промайнуло [Текст] / О. Терещенко // Джміль. – 2009. – № 3, Вип. 51. – С. 12.
54. Анишин, С. Школа оригамі [Текст] / С. Анишин // Барвінок. – 1993. – № 2.
55. Зимовий пейзаж [Текст]. – Пізнайко. – 2010. – № 12. – С. 23.
56. Навроцкая, С. Прожорливая гусеница [Текст] / С. Навроцкая // Познайко. – 2008. – № 7.
57. Терещенко, О. Витинанки до зимових свят [Текст] / О. Терещенко // Джміль. – 2010. – № 4, Вип. 56. – С. 18–20.
58. Поделка для детей от 7 лет [Текст]. – Живой родичок. – 2007. – № 4, Вип. 16. – С. 14.
59. Китайский фонарик [Текст]. – Познайко. – 2012. – № 12. – С. 2.
60. Инструкция к календарю на 2015 год [Текст]. – Познайко. – 2014. – № 12.
61. Червона шапочка (казка-театр) [Текст]. – Яблунька. – 2013. – № 5.
62. Прудовська, С. Я створю цю книжку сам! [Текст] / С. Я. Прудовська // Джміль. – 2013. – № 3, Вип. 67. – С. 22–24.
63. Костикова, Т. Квіти і метелики для любого Джмеліка [Текст] / Т. Костикова // Джміль. – 2011. – № 2, Вип. 58. – С. 24–25.
64. Гордієнко, С. Квілінгові фантазії до весняних свят [Текст] / С. Гордієнко // Джміль. – 2011. – № 1, Вип. 57. – С. 26–28.
65. Островський, І. Осіння магія [Текст] / І. Островський // Пізнайко. – 2012. – № 10. – С. 14–15.
66. Іграшки-саморобки [Текст]. – Веселочка. – 2005. – № 2. – С. 31.
67. Чтобы лето не кончалось [Текст]. – Богдан. – 2008. – № 8. – С. 8–9.
68. Гаркавенко, Т. Осінні перетворення овочів та фруктів [Текст] / Т. Гаркавенко, Н. Пуресіна // Джміль. – 2011. – № 3, Вип. 59. – С. 24–25.
69. Солом'яний янгол [Текст]. – Колосок. – 2009. – № 5. – С. 44–45.
70. Рамка для фото [Текст]. – Богдан. – 2008. – № 3. – С. 16–17.
71. Пластик-фантастик [Текст]. – Познайко. – 2013. – № 5. – С. 18–19.
72. Створи свою екозону [Текст]. – Паросток. – 2010. – № 2. – С. 40–41.
73. Пінковська, М. Писанки [Текст] / М. Пінковська // Барвінок. – 1993. – № 3.
74. Гвоя барвиста вишивка [Текст]. – Яблунька. – 2011. – № 4.
75. Ярошук, І. Бісерні сніжинки для святкової ялинки [Текст] / І. Ярошук // Джміль. – 2009. – № 4, Вип. 52. – С. 32–33.
76. Гончаренко, Н. Лоза гнеться, кошик плететься [Текст] / Н. Гончаренко // Джміль. – 2015. – № 2. – С. 22–23.
77. Щербина, Н. Хижі акули та добрі дельфіни [Текст] / Н. Щербина // Джміль. – 2008. – № 2, Вип. 46. – С. 28–29.
78. Кочевих, Ю. Ляльки зі шарпеток [Текст] / Ю. Кочевих, Ю. Івантер // Джміль. – 2013. – № 1, Вип. 65. – С. 14–15.
79. Колодницька, Т. Бутерброди, сандвічі, канапки [Текст] / Т. Колодницька // Яблунька. – 2013. – № 2. – С. 14–15.
80. Краса на столі [Текст]. – Яблунька. – 2010. – № 2. – С. 26–27.
81. Новорічні десерти [Текст]. – Яблунька. – 2013. – № 6. – С. 23–24.
82. Паперова модель молекул ДНК [Текст]. – Колосок. – 2012. – № 2. – С. 6–7.
83. Модель легенів [Текст]. – Колосок. – 2011. – № 1. – С. 42–43.
84. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1–4 класи [Електронний ресурс]. – Міністерство освіти науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>
85. Образотворче мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1–4 класи [Електронний ресурс]. – Міністерство освіти науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>

Referens

1. Bogojavlenskaja, D. B. (2002). Psihologija tvorcheskih sposobnostej. Moscow: «Akademija», 320.
2. Bogojavlenskaja, D. B. (1981). Puti k tvorčestvu. Moscow: Znanie, 96.
3. Vygotskij, L. S. (1997). Voobrazhenie i tvorčestvo v detskom vozraste. Sankt-Peterburg: Sojuz, 96.
4. Vygotskij, L. S.; Matjushkin, A. M. (Ed.) (1983). Sobranie sochinenij. Vol. 3. Problemy razvitiya psihiki. Moscow: Pedagogika, 368.
5. Kuljutkin, Ju. N., Suhobskaja, G. S. (1967). Razvitie tvorčeskogo myshlenija shkol'nikov. Leningrad: Izd-vo Leningr. gos. un-ta, 146.
6. Rubinshtejn, S. L. (2000). Osnovy obshhej psihologii. Sankt-Peterburg: Piter, 712.
7. Ponomarev, Ja. A. (1976). Psihologija tvorčestva. Moscow: Nauka, 303.
8. Sysojeva, S. O., Vajnola, R. H. (1993). Tvorchi mozhlivosti uchniv ta ocinka rivnja ih sformovanosti. Kyiv: ISDO, 20.
9. Sysoeva, S. O., Vajnola, R. H. (1994). Problema formirovanija tvorčeskoj lichnosti shkol'nika. Pedagogicheskoe tvorčestvo: teoreticheskie aspekty. Zaporozh'e, 33–39.
10. Luk, A. N. (1976). Myshlenie i tvorčestvo. Moscow: Politizdat, 144.
11. Luk, A. N.; Lektorskij, V. A. (Ed.) (1978). Psihologija tvorčestva. Moscow: Nauka, 128.
12. Luk, A. N. (1979). Teoreticheskie osnovy vyjavlenija tvorčeskikh sposobnostej. Moscow: INION, 37.
13. Moljako, V. O., Muzika, O. L. (2006). Zdibnosti, tvorčist', obdarovanist': teorija, metodika, rezul'tati doslidzhen'. Zhitomir: Ruta, 320.
14. Moljako, V. O. (1989). Psihologichna gotovnist' do tvorchoj' praci. Kyiv: Znannja, 48.
15. Moljako, V. A.; Zhuravlev, A. L., Kol'cova, V. A. (Eds.) (2012). Ishodnye predposylki postroenija koncepcii tvorčeskogo vosprijatija. Čep. 2. Razvitie psihologii v sisteme kompleksnogo čelovekoznanija. Moscow: Izd-vo «Institut psihologii RAN», 573–576.
16. Moljako, V. O. et al.; Moljako, V. O. (Ed.) (2012). Psihologichne doslidzhennja tvorčyh perceptyvnyh procesiv na riznyh vikovyh rivnjah. Kirovograd: Imeks, 209.
17. Muzyka, O. L.; Moljak, V. O. (Ed.) (2008). Strategial'no-cinnisna organizacija svidomosti tvorcho obdarovanoi'

osobystosti. Strategii tvorchoi' dijali'nosti: shkola V. O. Moljako. Kyiv: «Osvita Ukrainy», 458–500.

18. Sysojeva, S. O. (1998). Psihologo-pedagogichni umovy rozvytku tvorchyh mozhylyvostej uchniv. Pedagogika i psihologija prof. Osvity, 5, 166–177.

19. Sysojeva, S. O. (2015). Social'ni, psihologichni ta pedagogichni pidhody do vyznachennja tvorchoi' osobystosti. Pedagogichna tvorchist', majsternist', profesionalizm u systemi pidgotovky osvityjans'kyh kadriv: zdotuky, poshuky, perspektyvy. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 28–62.

20. Bojko, N. I. (2013). Rozvytok tvorchyh zdibnostej molodshyh shkoljariv zasobamy obrazotvorchoho mystectva. Tavrijs'kyj visnyk osvity, 4 (44), 117–121.

21. Voloshuk, I. S. (2008). Metody rozvytku tvorchyh zdibnostej uchniv molodshogo shkil'nogo viku. Ridna shkola, 6, 29–37.

22. Konoval'chuk, M. (2010). Rozvytok tvorchosti molodshyh shkoljariv: systema literaturnyh zavdan'. Kyiv: Shkil'nyj svit, 120.

23. Savchenko, O. Ja. (1998). Rozvyvaj svoi' zdibnosti. Kyiv: Osvita, 160.

24. Ban'kova, S. (2009). Problemy navchannja i vyhovannja tvorchoi' social'no aktyvnoi' osobystosti: dijali'nisnyj pidhid do tvorchyh zdibnostej dytyny. Zavuch, 23–24, 41.

25. Poznjak, T. M. (2013). Rozvytok kreatyvnyh zdibnostej osobystosti. Visnyk Chernigivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu. Ser.: Psihologichni nauky, 114, 161–166.

26. Safarjan, S. I. (2010). Psihologo-pedagogichni osoblyvosti formuvannja tvorchyh zdibnostej shkoljariv. Osvitologichnyj dyskurs, 2, 13–25.

27. Sichko, I. (2013). Rozvytok tvorchyh zdibnostej molodshyh shkoljariv u pedagogichnij systemi V. O. Suhomlyns'kogo. Naukovi zapysky. Ser.: Pedagogichni nauky, 123 (1), 286–289.

28. Stadnyca, Ju. V. (2006). Dytjacha publicystyka jak ob'jekt doslidzhennja. Visnyk Sums'kogo derzhavnogo universytetu. Serija Filologichni nauky, 3 (87), 20–24.

29. Kocheharova, O. V. (2008). Dytjachi vydannja v media prostori Ukrainy. Uchenye zapysky Tavrych. nac. un-ta. Ser. Fylogija. Socjal'naja kommunykacija, 21 (60), 61–64.

30. Bondarenko, Ju. V. (2010). Mediapsihologichni problemy suchasnyh dytjacyh periodychnyh vydan'. Naukovyj visnyk Volyns'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seryja "Filologichni nauky", 21, 208–210.

31. Davydchenko, T. S. (2009). Audytorija dytjachoi' presy: vyvchennja potreb ta zacikavlen' dytyny. Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky, 35, 87–92.

32. Davydchenko, T. S. (2007). Typologichna klasyfikacija dytjacyh periodychnyh vydan' v Ukraini. Informacijne suspil'stvo, 6, 24–27.

33. Bessarab, A. O. (2008). Zmist i forma suchasnogo dytjachogo zhurnal. Derzhava ta regiony. Serija: Gumanitarni nauky, 3, 103–108.

34. Krul', L. M., Blagun, N. M. (2009). Zagal'nyj ogljad suchasnoi' ukrai'ns'koi' dytjachoi' periodyky (zhanrovo-tematyčne rozmai'ttja). Aktual'ni problemy slov'jans'koi' filologii'. Serija: Lingvistyka i literaturoznavstvo, XX, 402–411.

35. Provotorov, O. (2007). Dytjacha periodyky Ukrainy jak zasib rozvytku movlennjevoi' tvorchosti shkoljariv. Pochatkova shkola, 6, 55–59.

36. Bazhan, M. (Ed.) (1982). Ukrai'ns'ka radjans'ka encyklopedija. Vol. 7. Mikroklin – Oleum. Kyiv: Golovna redakcija URE, 526.

37. Dzhmil' (2015). 2, 25.

38. Dzhmil' (2015). 4, 27.

39. Dzhmil' (2015). 1, 25.

40. Bogdan (2012). 1, 12.

41. Jablun'ka (2013). 1, 12.

42. Gory (2012). Bogdan, 2, 6.

43. List'ja zhjoltye nad gorodom kruzhatsja (2013). Bogdan, 10, 6.

44. Risuem zajca (2012). Bogdan, 8, 6.

45. Risuem skazochnyh geroev (2013). Bogdan, 9, 6.

46. Graficheskie pejzazhi (2012). Bogdan, 11, 6.

47. Risuem mazkami (2008). Bogdan, 6, 8.

48. Gratografija (2012). Bogdan, 3, 6.

49. Sirchenko, L. (2008). Petrykivs'ki pivni. Dzhmil', 2 (46), 24.

50. Tereshhenko, O. (2010). Sekrety fakturnogo maljuvannja. Dzhmil', 2 (54), 7–9.

51. Shul'ga, L. (2013). Pal'chikovij zhivopis. Dzhmil', 2 (58), 10–12.

52. Shul'ga, L. (2013). Zimova kazka vid zubnoi shhitochki. Dzhmil', 4 (60), 10–12.

53. Tereshhenko, O. (2009). Lito krasne promajnolo. Dzhmil', 3 (51), 12.

54. Anishin, S. (1993). Shkola origami. Barvinok, 2.

55. Zimovij pejzazh (2010). Piznajko, 12, 23.

56. Navrockaja, S. (2008). Prozhorlivajja gusenica. Piznajko, 7.

57. Tereshhenko, O. (2010). Vitinanki do zimovih svjat. Dzhmil', 4 (56), 18–20.

58. Podelka dlja detej ot 7 let (2007). Zhyvoj rodychok, 4 (16), 14.

59. Kytajskij fonaryk (2012). Piznajko, 12, 2.

60. Ynstrukcija k kalendarju na 2015 god (2014). Piznajko, 12.

61. Chervona shapochka (kazka-teatr) (2013). Jablun'ka, 5.

62. Prudovs'ka, S. (2013). Ja stvorju cju knyzhku sam! Dzhmil', 3 (67), 22–24.

63. Kostykova, T. (2011). Kvity i metelyky dlja ljubogo Dzhmelyka. Dzhmil', 2 (58), 24–25.

64. Gordijenko, S. (2011). Kvilingovi fantazii' do vesnjanyh svjat. Dzhmil', 1 (57), 26–28.

65. Ostrovs'kyj, I. (2012). Osinnja magija. Piznajko, 10, 14–15.

66. Igrashky-samorobky (2005). Veselochka, 2, 31.

67. Chtoby leto ne konchalos' (2008). Bogdan, 8, 8–9.

68. Garkavenko, T., Puresina, N. (2011). Osinni peretvorenija ovochiv ta fruktiv. Dzhmil', 3 (59), 24–25.

69. Solom'janyj jangol (2009). Kolosok, 5, 44–45.

70. Ramka dlja foto (2008). Bogdan, 3, 16–17.

71. Plastik-fantastik (2013). Piznajko, 5, 18–19.

72. Stvori svoju ekozonu (2010). Parostok, 2, 40–41.

73. Pinkovs'ka, M. (1993). Pysanky. Barvinok, 3.

74. Tvoja barvysta vyshyvka (2011). Jablun'ka, 4.

75. Jaroshuk, I. (2009). Biserni snizhynky dlja svjatkovoi' jalynky. Dzhmil', 4 (52), 32–33.

76. Goncharenko, N. (2015). Loza gnet'sja, koshyk pletet'sja. Dzhmil', 2, 22–23.

77. Shherbyna, N. (2008). Hyzhi akuly ta dobri del'fyny. Dzhmil', 2 (46), 28–29.

78. Kochevyh, Ju., Ivanter, Ju. (2013). Ljal'ky zi shkarpetok. Dzhmil', 1 (65), 14–15.

79. Kolodnyc'ka, T. (2013). Buterbrody, sandvichi, kapnyky. Jablun'ka, 2, 14–15.

80. Krasa na stoli (2010). Jablun'ka, 2, 26–27.

81. Novorichni deserty (2013). Jablun'ka, 6, 23–24.

82. Paperova model' molekul DNK (2012). Kolosok, 2, 6–7.

83. Model' legeniv (2011). Kolosok, 1, 42–43.

84. Mystectvo. Navchal'na programa dlja zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladiv 1–4 klasy. Ministerstvo osvity nauky Ukrainy. Available at: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>

85. Obrazotvorche mystectvo. Navchal'na programa dlja zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladiv 1–4 klasy. Ministerstvo osvity nauky Ukrainy. Available at: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Коваленко О. А.
Дата надходження рукопису 15.01.2016*

Жукова Оксана Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра педагогіки, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022
E-mail: edu.pedagogika@gmail.com

Стратилат Вікторія Федорівна, кафедра історії України, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022
E-mail: vika.stratilat.91@mail.ru

УДК 373.57. 048 (042.3)

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.60889

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

© **І. В. Ковалинська**

Стаття містить виявлення соціальних протиріч та основних проблем учасників міжкультурного спілкування. Надано визначення полікультурності як принципу освіти у мультикультурному суспільстві. Визначено пріоритети європейської освіти. Описано вимоги до компетентностей викладача. Надано визначення ознак полікультурної освіти (за Ф. Дервіном). Виявлено проблеми, які стоять перед шкільною системою у світлі впровадження полікультурності у процес навчання. Описано прийоми, що сприяють впровадженню полікультурності у систему підготовки вчителів

Ключові слова: полікультурність, мультикультурний, етнічно гетерогенний, поліетнічний, компетентність, європейська ідентичність, селективність, парадигма

The article deals with problems of polycultural education of teachers. The main problem of the society today is that it is becoming multicultural, and different cultural patterns, views, beliefs and attitudes make it difficult to communicate. Ukraine is standing on the threshold of these cultural changes due to economic and educational mobility. So Ukrainian pedagogical science needs to get ready to the challenges of a multicultural world. The article states that new socio-economic environment needs new approaches to teaching and new competencies of teachers. They are: language of instruction skills, mother tongue of their students' skills, intercultural communication skills, working in a diverse educational environment skills etc. The main problem that all teachers face is their reluctance to admit that multiculturalism is a part of today's reality and they need to be ready not only tolerate it but accept it and see the benefits of it. They have to learn use these advantages due to polycultural approach that is to be implemented into the system of education. In the article we describe some methods of teachers' possible work with their students with the aim of implementing polyculturalism into school daily life and teaching activities provided by M. Sinclair. Polycultural approach views culture as an evolving and constantly changing phenomenon (F. Dervin). Polycultural education is the education of all the students not only minorities. According to this educational principle a new education paradigm should be constructed that would unite administrators, teachers, students, parents, community. The problem with administrative stuff is that there are much more representatives of minority groups among students than among the teaching stuff and administrators. On the other hand a teacher or an administrator should not be appointed only thanks to his/her ethnical or cultural background. A special attention should be given to the position of minority female teachers. Issues of teachers/community; teachers/parents co-operation in multiethnic educational environment are still to be studied

Keywords: polyculturalism, multicultural, ethnically heterogeneous, polyethnic, competency, European identity, selectivity, integration, educational paradigm, globalization

1. Вступ

У сучасному світі одночасно співіснують різні народи і культури, які тісно взаємодіють один з одним. Люди орієнтуються на найрізноманітніші сис-

теми цінностей, керуються у своєму житті часто взаємовиключними принципами, уявленнями, стереотипами, образами. Існування у світі, що повен різноманітних культур та спілкування, яке змушує долати